

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА»**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра аудіовізуального мистецтва

**Освітньо-професійна програма «Ведучий програм
телебачення» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво**

Т. В. Шелупахіна

**ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
з освітнього компоненту історія театру**

Полтава 2024

Автор-укладач:
Т. В. Шелупахіна

Рецензенти:
М. Г. Сайбеков, д. ф., ст. викл.
І. В. Цебрій, д. п. н., професор
Рекомендовано до друку вченою радою Луганського
національного університету імені Тараса Шевченка (протокол
№ 12 від 21.06.2024р.)

У термінологічному словнику наведені найпоширеніші терміни з історії театру.

Для здобувачів за освітньо-професійною програмою «Ведучий програм телебачення» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво. Полтава, 2024. 16с.

Освітньо-професійна програма «Ведучий програм телебачення» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво

Передмова

Театральне мистецтво є одним із найстаріших в історії культури людства. Ознакою театру як виду мистецтва є відображення дійсності через драматичну дію, що створюється творчим колективом; у театральній виставі об'єднуються зусилля драматурга, режисера, актора, художника, хореографа, композитора тощо. У тій чи іншій формі театр посідає важливе місце в культурних традиціях народів світу, незалежно від расової, етнічної, релігійної та ін. відмінностей. Первісні елементи театралізації існували ще в давніх магічних обрядах і культах; у зрілих культурах театральна образність виникла на основі синтезу драматургії, музики, сценографії, хореографії, акторської гри. Слід зауважити, що актору належить важливе місце у творенні театральної образності. Актор синтезує творчі зусилля драматурга, режисера, композитора та ін. в образі певного героя; актор на сцені встановлює емоційний зв'язок з публікою й «примушує» глядачів переживати цілу гаму почуттів. Утім створити переконливий образ здатний лише той актор, що володіє всім спектром засобів акторської майстерності, зокрема сценічною мовою, пластикою, рухом, співом, вмінням імпровізувати тощо. Важливою естетичною ознакою театру, фактором його потужного емоційного впливу є те, що сценічні події відбуваються на сцені в реальному часі та просторі, безпосередньо на очах глядачів.

Театр задовольняє найважливішу естетичну потребу людини у видовищі; одна з найважливіших функцій театру розважальна; з цією функцією пов'язана друга, пізнавальна. Отже, театральна вистава є популярним видом розваги й одночасно засобом пізнання й саморозвитку людини, засобом розширення її особистого естетичного досвіду, розвитку

естетичного смаку; театр також доречно розглядати як форму спілкування, що дає людині можливість вивчати минуле, прогнозувати майбутнє, розуміти інших, ідентифікувати себе в часі та просторі.

Театральне мистецтво XXI століття відіграє важливу роль у вирішенні питань освіти та виховання молоді. Дана обставина не є випадковою, якщо звернути увагу на складність театральних феноменів як предмету вивчення. Розвиток театального мистецтва відбувався на тлі суперечливих подій історії. Із часом театральне мистецтво з усіма необхідними вимірами масовості та розважальності перетворилось на засіб донесення важливих ідей в художньо-образній формі, чинник потужного впливу на суспільство.

Театр XXI століття розвивається з урахуванням змін, що відбуваються в художньому житті суспільства. У новітньому театрі набувають популярності полі-жанрові театральні форми; створюються мультимедійні вистави, в яких інформаційні технології стають інструментом творчого процесу. Мультимедійний спектакль відрізняється від класичної вистави поєднанням реального та віртуального простору, динамікою, зворотнім зв'язком з аудиторією.

За таких умов історія театру постає важливим предметом вивчення, невід'ємною складовою підготовки здобувачів. Для сучасної людини є важливим уміння не тільки споглядати театральне видовище, але й розуміти його зміст. Знання історії театального мистецтва, володіння теоретичним інструментарієм аналізу дозволить здобувачам адекватно оцінювати театральну творчість на основі ціннісного підходу, із використанням принципів інтеграції мистецтв, полі культурності та діалогу культур.

Метою термінологічного словника є узагальнення й інтеграція знань студентів з історії театального мистецтва на теоретичному рівні, формування цілісних знань щодо систематизованої картини розвитку театального мистецтва ХХ-ХХІ століть. Такий підхід потребує реалізації наступних завдань:

- вивчення теоретичних понять, які визначають сутність театального мистецтва, його місце

в системі художньої культури, його відмінності від інших видів мистецтв;

- засвоєння спеціальних знань з історії вітчизняного та зарубіжного театрального мистецтва;

- знайомство з провідними театральними формами ХХІ століття, творчістю видатних діячів театального мистецтва України та інших країн світу

Підсумком вивчення ОК історія театру має бути володіння базовими знаннями розвитку театального мистецтва як складової вітчизняної та зарубіжної художньої культури ХХ-ХХІ століть; усвідомлення взаємозв'язків та кореляцій між теорією та практикою театального мистецтва; розвиток здатності спостерігати, відбирати, розрізняти, типологічно доцільно компонувати, цілеспрямовано формувати і використовувати інформаційний, виразний, образний рівні сценічного твору; здатність аналізувати та інтерпретувати художні образи теоретичними засобам

Термінологічний словник

АКТОР (actor – той, хто діє) – виконавець ролей в драматичних, оперних, балетних, естрадних, циркових виставах та кінофільмах, творець сценічних образів. Стиль, напрям і жанр мистецтва акторів визначаються характером драматургії, національними особливостями театру, складом глядачів та постановочними принципами. Мистецтво А. завжди набуває типових ознак, характерних для стилю певної історичної епохи.

АМПЛУА (фр. *emploi* – посада, заняття) – певний вид ролей, що відповідають сценічним даним актора. Наприклад: герой, комік, резонер, інженю, субретка, фатальна жінка тощо. Спеціалізація акторів за амплуа прискорює підготовку вистав, дає впевненість в майстерності виконання ролі, але обмежує акторські можливості, породжує штампи.

БАЛЕТ (італ. *ballare* – танцювати) – синтетичний вид сценічного мистецтва, в якому зміст вистави розкривається в основному засобами танцю, міміки і музики. Джерела виникнення балетного жанру закладені в народних іграх, хороводах, сюжетних танцях тощо. Танець як елемент драматичної дії досягнув високого рівня розвитку в культових і світських театралізованих видовищах Стародавнього Єгипту, Індії, Китаю, у трагедіях греків, римлян та народних дійствах середньовіччя.

БЕРЕЗІЛЬ – український театр-студія, заснований Лесем Курбасом у 1922 році у Києві. У 1926 році театр переміщено до Харкова; харківський період позначився співпрацею Л. Курбаса з художником В. Меллером і драматургом М. Кулишем; у харківський період створені постановки «Народний Малахій» (1928р.); «Мина Мазайло» (1929р.); «Маклена Граса» (1933р.). Ці постановки спричинили літературну дискусію, в ході якої авторів звинуватили у «спотворенні оптимістичної радянської дійсності», У 1933 році після арешту Л. Курбаса діяльність театру була припинена; акторський колектив приєднався до трупи Харківського українського драматичного театру ім. Т. Шевченка, керівником якого став М. Крушельницький.

БУНРАКУ – традиційний японський ляльковий театр. Традиційна назва японського лялькового театру – **нінґьо дзьорурі** («лялькове дзьорурі»). Виник на межі XVI-XVII ст. Належить до нематеріальних культурних надбань Японії та ЮНЕСКО. Вистави бунраку виконуються з використанням ляльок-маріонеток, під речитативний спів-читання *дзьорурі* та награш тристурнника *сямісена*. Основну частину репертуару театру складають ліричні п'єси, написані драматургом Тікамацу Мондзаємом. На відміну від лялькових театрів світу, які є переважно бутафоно-комічними, в бунраку надається перевага реалістичності та трагізму.

ВЕРТЕП – старовинний пересувний український ляльковий театр, де ставили релігійні і світські п'єси; відтворена стайня з народженням Христа. Український вертеп відомий з

XVII століття. Світська частина вистави поклала початок української комедії XIX століття. Вертеп був поширений в основному в Україні, в барокову добу (XVII-XVIII століття) і мав численні регіональні варіанти.

ВИСТАВА або СПЕКТАКЛЬ – твір театального мистецтва, обмежений часовим терміном з використанням режисерського задуму, акторської гри, драматургічного твору (літературного джерела), музики, театральних декорацій тощо. Жанри і різновиди вистав, які існують на сьогоднішній день: фарс, сатира, містерія, історична вистава, опера, оперета, балетна вистава, циркова вистава, вистава одного актора, дитяча вистава.

ВОДЕВІЛЬ (фр. *vaudeville*) – різновид легкої комедії з куплетами, які виконуються під музику. Водевіль був жанром естрадного концерту, поширеного в Сполучених Штатах і Канаді від початку 1880-х до початку 1930-х років.

ДІОНІСІЇ – у Стародавній Греції свята на честь бога Діоніса. Містерії, влаштовувані під час урочистих святкувань, заклали початки давньогрецького театру. Власне, перший у світі театр, спеціально облаштований для театралізованих вистав, – Театр Діоніса в Афінах, був частиною капища, присвяченого богові Діонісу, та основним місцем проведення урочистих святкувань Діонісій. Зрештою Афінський театр Діоніса став прототипом сучасного театру.

ДРАМА (театральний жанр) (грец. *drama* – дія) – п'єса соціального, історичного чи побутового характеру з гострим конфліктом, який розвивається в постійній напрузі. Герої – переважно звичайні люди. Автор прагне розкрити їх психологію, дослідити еволюцію характерів, мотивацію вчинків і дій.

ДРАМА АБСУРДУ або ТЕАТР АБСУРДУ – напрямок у західноєвропейській драматургії й театрі, який виник у середині XX століття. В абсурдистських п'єсах світ зображений як безглузді, позбавлені логіки накопичення фактів, вчинків, слів і доль. Найбільш повно принципи абсурдизму були втілені в

драмах «Голомоза співачка» французького драматурга Ежена Йонеско і «Чекаючи Годо» ірландського письменника Семюеля Беккета.

ДРАМАТУРГ – письменник, який створює драматичні твори (драми, трагедії, комедії, трагікомедії, водевілі, містерії, інтермедії, драматичні поеми тощо), призначені для вистав або для читання. Автор п'єс. Деякі драматурги (У. Шекспір, Мольєр, І. Котляревський, корифеї українського театру) не тільки писали п'єси, але й самі реалізовували їх на сцені.

ЕПІЧНИЙ ТЕАТР (нім. *episches Theater*) – театральна теорія драматурга і режисера Бертольта Брехта, що зробила значний вплив на розвиток світового драматичного театру. Теоретично розроблені Брехтом методи побудови п'єс і спектаклів: поєднання драматичної дії з епічною розповідною, включення в спектакль самого автора, «ефект очуження» як спосіб представити явище з несподіваного боку, а також принцип «дистанціювання», що дозволяє акторові висловити своє ставлення до персонажа, руйнування так званої «четвертої стіни», що відокремлює сцену від залу для глядачів, і можливість безпосереднього спілкування актора з глядачем – міцно увійшли в європейську театральну культуру. Свою теорію, Брехт протиставляв «психологічному» театру («театру переживання»), який пов'язують з ім'ям К. Станіславського.

ІНТЕРМЕДІЯ (лат. *Intermedius* – проміжний, середній) – невеличкий розважальний драматичний твір, який виконують між актами вистави. Інтермедії лягли в основу української побутової драми, комедії.

КОМЕДІЯ (дав.-гр. *κωμῳδία kōmōidia*, від *κῶμος kōmos* веселощі, весела процесія та *ᾠδή ōidē* спів) – драматичний твір, у якому засобами гумору та сатири викриваються негативні суспільні та побутові явища, розкривається смішне в навколишній дійсності чи людині або тварині.

За характером розрізняють: *сатиричну, гумористичну, трагікомедію, комедію дель арте*. Комедія як жанр зародилася в

Стародавній Греції. Одним із найвидатніших драматургів тієї пори був Аристофан, якому належать комедії «Ахарняни», «Мир», «Лісістрата», «Вершники», «Птахи». Пізніше в літературі античного Риму помітне місце посідав Плавт.

КОМЕДІЯ ДЕЛЬ АРТЕ або КОМЕДІЯ МАСОК (італ. *commedia dell'arte* – артистична комедія) – різновид італійського імпровізованого народного театру доби Відродження, що успадкував традиції римської доби. Тут «арте» – це і мистецтво, і майстерність, і техніка, і професіоналізм акторів. Персонажі комедії масок були втіленням комічного гротеску, буфонади, яскравого видовища карнавального типу. Комедія масок вплинула на творчість Ж.-Б. Мольєра, К. Гольдоні, М. Гоцці, М. Гоголя. З цього жанру виросла традиція пантоміми.

ЛІТУРГІЙНА ДРАМА (фр. *Le drame liturgique*) – рід середньовічного театру, який з'явився у Франції близько X століття і був впроваджений у святкові церковні служби (літургії), інсценування епізодів зі Священного писання.

Термін *літургійна драма* з'явився в XIX столітті і не зовсім точно відображає сутність явища, тому ряд дослідників віддають перевагу терміну *церковна драма* (фр. *Le drame de l'église*). Указом папи Інокентія III (1210 року) були заборонені вистави літургійної драми всередині приміщень церков, і вистави стали проводитися на вулиці, як правило, на папертях. Поступово, латинська мова була замінена французькою, у виставах стали брати участь, крім духовенства, і городяни, а літургійна драма отримує свій розвиток в міраклях і містеріях.

ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР - особливий вид театру, де задіяно ляльки. Відомості про театр ляльок зустрічаються ще в античній літературі, відомо також, що в і Давньому Єгипті були театралізовані вистави релігійного змісту з використанням ляльок богів. З даних давен лялькові вистави відомі також у країнах Сходу – в Китаї, Японії, Індії, Індонезії тощо. У Туреччині (від доби Османської імперії) та в прилеглих народів (наприклад, у вірмен) поширення набув театр тіней *каратьоз*.

Ляльки можуть варіюватися за розмірами і формами, рухаються за допомогою акторів. Здебільшого актори, які керують ляльками, сховані або замасковані від глядача. Основною ідеєю лялькового театру є здатність за допомогою ляльок створити виставу, що може бути розвагою (майже завжди), культурною подією з дидактичним, інформаційним або іншим акцентом.

МІЗАНСЦЕНА (фр. *mise en scène* – розміщення на сцені) – розташування акторів на сцені в певному поєднанні з навколишнім речовим середовищем (декорації, реквізит тощо) в ті чи інші моменти спектаклю. У характері побудови мізансцен знаходять своє вираження стиль і жанрова природа спектаклю. Так, наприклад, класична трагедія включає строгі і монументальні мізансцени, водевіль – легкі і рухливі, побутова драма – реалістичні й переконливі.

МІРАКЛЬ (фр. *miracle*, від лат. *miraculum* – чудо) – один із жанрів середньовічної релігійно-повчальної драми, за основу якої бралися розповіді про «чуда», здійснені Богородицею. Сюжети запозичувалися з житій, апокрифів, східних переказів тощо. Незважаючи на таку природу жанру, в ньому певною мірою відбивалися зміни в житті і свідомості народу: в міраклях згодом вносилися авантюрно-розважальні, побутові мотиви, пов'язані з життям осіб, яким являлося чудо. Подібним до міраклі були деякі шкільні драми (XVII-XVIII ст.).

МІСТЕРІЯ (грец. *mysterion* – таїнство, таємний релігійний обряд на честь якогось божества) – західноєвропейська середньовічна релігійна драма, що виникла на основі літургійного дійства.

В основу містерії різдвяної та великодньої покладено біблійні сюжети. Виникнувши у XIII ст., вона поширилась у XIV-XV ст. в Італії, Англії, Німеччині, Нідерландах, Франції у вигляді масових видовищ. Містерія інсценізувала народження, смерть і воскресіння Христа. Ці три події християнської історії були їх композиційними центрами, навколо яких компонувалися безліч інших євангелійних епізодів (про прикликання апостолів,

вилікування хворого, зцілення німого, тайну вечерю). Містерія успадкована Київським шкільним театром.

МОРАЛІТЕ (лат. *moralis* – моральний) – повчальна алегорична драма, поширена в Західній Європі у XV-XVI ст. Фабула будувалася на схематизованих взаємовідносинах людини зі світом. Дія проходила, як правило, від колиски до могили, одночасно прямувала до раю, якщо людина вела праведне життя, або до пекла, якщо грішила. Герой мораліте завжди пасивний. За нього борються сили добра і зла, він відчуває на собі їхній вплив. Ця боротьба демонструється співвідношенням алегоричних образів, що уособлюють вади та чесноти.

В Україні мораліте приходять з розвитком шкільної драми. Елементи мораліте впліталися майже в усі п'єси, які ставилися у шкільному театрі.

МЮЗИКЛ (від англ. *musical play* – музичний спектакль) – музично-сценічна вистава, в якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної та побутової музики, хореографічного, драматичного і оперного мистецтва. Від оперети відрізняється наскрізним драматургічним розвитком, використанням вокально-хореографічних ансамблів, драматичним змістом.

Мюзикл, як жанр виник в США у 1920-х роках. До найкращих зразків мюзиклу належать «Співаючи під дощем» Дж. Келі, «Вестсайдська історія» Л. Бернастайна, «Моя чарівна леді» Ф. Лоу, «Людина з Ламанчі» М. Лі, «Привид опери» Е. Л. Вебера.

НО (ТЕАТР) – (яп.«ефектність», «майстерність») – традиційний театр в Японії. Розвинувся з середньовічного мистецтва співу й танцю саругаку. Сучасних рис театр набув у XVIII столітті.

ОПЕРА (італ. *opera* – «дія», «праця», «твір») – музично-драматичний жанр, що ґрунтується на синтезі музики, слова, дії. В опері сценічна дія органічно поєднується з вокальною та інструментальною музикою, досить часто – з балетом і пантомімою, образотворчим мистецтвом (гримом, костюмами,

декораціями). Зазвичай опери пишуться за літературними сюжетами. Основою вокальних номерів є текст, який називається лібрето. Опері розраховані на виконання оперними співаками в супроводі оркестру. В багатьох країнах світу існують спеціально обладнані будівлі для виконання опер – оперні театри.

ОПЕРЕТА (італ. operetta, дослівно маленька опера) – театральна вистава, в якій окремі музичні номери чергуються з діалогами без музики. Оперети пишуться на комічний сюжет, музичні номери в них коротші за оперні, в цілому музика оперетти носить легкий, популярний характер, проте наслідує безпосередньо традиції академічної музики. В античних містеріях на честь бога Діоніса, що вважаються прообразом європейської драми, можна виявити деякі жанрові ознаки оперетти: поєднання музики з пантомімою, танцем, буфонадою, карнавалом і любовною інтригою.

Помітний вплив на загальну еволюцію оперети зробила грецька комедія, зокрема пародійні комедії Арістофана і Менандра, а також римська комедія Плавта і Теренція; потім комедійні персонажі в середньовічних мораліте, містерії і міраклях.

ТЕАТР КОРИФЕЇВ – перший професійний український театр; відкритий 1882р. у м. Єлісаветграді (нині Кропивницький). Засновником театру був М. Кропивницький; після нього найдіяльнішим був М. Садовський; із діяльність театру корифеїв пов'язані імена М. Заньковецької та П. Саксаганського. Вистави театру корифеїв поєднували драматичне дійство з музичними вокальними сценами, включали хорові й танцювальні сцени, відрізнялись яскравою народністю й оригінальністю.

ТЕАТР ТІНЕЙ - форма візуального мистецтва, що зародилася в Азії більш як 1500 років тому. Театр тіней використовує великий напівпрозорий екран і кольорові плоскі маріонетки, якими керують на тонких паличках. Маріонеток доторкають до екрану ззаду і вони стають видимими для глядача. Специфіка театру, його естетика і тема варіюються в залежності від традицій.

Театр тіней набув поширення у Європі у середині XVIII століття, коли французькі місіонери в Китаї привезли його до Франції та почали робити вистави. З часом, *Ombres chinoises* (французькою «Китайські тіні») з місцевими змінами та прикрасами став «Французькими тінями» (*Ombres françaises*) і вкоренився в країні.

ТЕАТРАЛЬНИЙ КРИТИК – людина, яка професійно займається критикою театральних постановок, а також сама професія цієї особи. Критики переглядають постановку, наприклад, п'єсу, і виносять (найчастіше – публікують) судження про її якість. Критики можуть сприйняти твір прихильно або ж розкритикувати його, проте, як показала історія театру, сучасники і нащадки далеко не завжди розділяють їхню думку.

ТРАГЕДІЯ (грец. *tragoedia*, буквально: козлина пісня) – драматичний твір, який ґрунтується на гострому, непримиренному конфлікті особистості, що прагне максимально втілити свій творчий потенціал, з об'єктивною неможливістю його реалізації. Конфлікт трагедії має глибокий філософський зміст, відзначається високою напругою психологічних переживань героя. Трагедія майже завжди закінчується загибеллю головного героя. Приклади трагедій – Софокл: «Едіп-цар»; У. Шекспір: «Гамлет»; П. Корнель: «Сид».

ТРАГІКОМЕДІЯ – вид драматичних творів, який має ознаки як трагедії, так і комедії. Трагікомічне світобачення, що лежить в основі трагікомедії, пов'язане з відчуттям відносності існуючих критеріїв життя, абсурдності буття, непевності в духовних цінностях. Трагікомедія характеризується насамперед тим, що водночас трагічно і комічно зображує одні й ті самі явища, при цьому трагічне і комічне взаємно посилюються. Мартин Боруля – трагікомедія І. Карпенка-Карого, (1886 р).

ФАРС – 1. жанр середньовічної драми; 2. театральна або кіно-комедія легкого змісту з лише зовнішніми комічними прийомами. Для фарсу характерні неправдоподібні парадоксальні ситуації, численні перебільшення, помилки

визначення ідентичності особи, гра слів та вербальний гумор, фізичний гумор, зумисне використання абсурду та сильно стилізовані постанови. Наприклад «Тартюф» Ж. Б. Мольєра, «Ревізор» М. Гоголя.

ШКІЛЬНА ДРАМА - жанр релігійної драматургії, що виник на межі XV-XVI ст. в країнах Західної Європи. Походження шкільної драми пов'язане із статутом церковних та світських навчальних закладів, в яких сценічні вистави були обов'язковими для засвоєння латини. Часто шкільна драма складалася з п'яти актів, після кожного з яких виступав хор. Вистава організовувалася переважно до Різдва й Великодня. В Україні шкільна драма поширилась у XVII-XVIII ст., створювалась викладачами та учнями духовних (братських) шкіл.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бичко А. К. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Курс лекцій. К., 1997. 410 с.
2. Історія українського мистецтва / гол. ред. М.П.Бажан. В 6 т-х. – Київ : [ІМФЕ ім. М. Рильського НАНУ], 1968.
3. Історія українського мистецтва: у 5 т. / НАН України. ІМФЕ ім. М.Т. Рильського ; гол. ред. Г.Скрипник. – Київ, 2007. – Т. 5: Мистецтво ХХ ст
4. Кормич А., Багацький В. Теорія культури ХХ століття: Навч. посібник. – К., 2004.
5. Курбас, Л. Березіль : із творчої спадщини / Л. Курбас ; упоряд. та авт. прим. М. Лабінський; передм. Ю. Бобошка. — К. : Дніпро, 1988. — 518
6. Левчук Л. Західноєвропейська естетика ХХ століття. К. : Либідь, 1997.

7. Левчук Л. Т., Панченко В. І., Оніщенко О. І., Кучерюк Д. Ю. Естетика: Підручник / За заг. ред. Л. Т. Левчук. 3-ге вид., допов. і переробл. К.: Центр учбової літератури, 2010. 520 с.
8. Левчук Л. Українська естетика: традиції та сучасний стан. К. : Основа, 2010. 384 с.
9. Лекції з історії світової та вітчизняної культури : навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. / За ред. проф. А. Яртия та проф. В. Мельника. Львів: Світ, 2005. 568с.
10. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. К.: ВЦ «Академія», 2007. 752 с. (Notabene).
11. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад.: В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. [2-ге вид., вип.]. К. : Аконіт, 2001. Т. 3. 862 с.
12. Словник української мови. URJ : <http://sum.in.ua/s/rozvagha#:~:text>
13. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар», 2016. 52 с.
14. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук, Є.К. Бистрицький, М.О. Булатов, А.Т. Ішмуратов, П.Ф. Йолон та ін. Київ : Абрис, 2001. 872 с.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС

1. Всеукраїнська енциклопедія. URL : <https://vue.gov.ua>
2. Енциклопедія сучасної України. URL : https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18833
3. Історія театру. URL : <https://www.nezhindram.in.ua/novynu/pro-nas-pyshut/333-istoriia-teatru.html>
4. Історія театру. URL : <https://teatr.vn.ua/istoriya-teatru>
5. Київ цифровий. Театри Києва URL : <https://guide.kyivcity.gov.ua/places?c=theaters-and-circuses>
6. Культура – театри : Львів. URL : <https://virtual.ua/ua/culture/lviv/performingartstheater/>
7. Личковах В. Філософія сучасного мистецтва (Вступ до неklasичної естетики). URL: <http://lamp.semiotics.ru/lich.htm>

8. Полтавський академічний театр ляльок. Офіційний сайт. URL: <https://pl-puppet.com.ua/>
9. Про театр. – Театр ім. М. В. Гоголя, Полтава. URL: <https://teatr-gogolya.pl.ua/>
10. Театр імені М. Л. Кропивницького. Офіційний сайт. URL : <https://teatr-koryfeiv.com.ua/>
11. Топ-10 найвідоміших театрів світу. URL: <https://cultura.city/news/top-10-najvidomisih-teatriv-svitu>